

Llengua i educació intercultural en el marc del PALIC

*I Jornada d'Intercanvi
d'Experiències entorn del PALIC*

31 de març de 2003

Enfocament

- ◆ Perspectiva d'algú que no coneix amb detall el funcionament intern dels centres educatius.
- ◆ Compartir unes reflexions de caràcter general (esper que útils!):
 - Sobre el sentit del PALIC
 - Sobre la connexió entre la llengua i l'educació intercultural
 - Sobre la implicació de tota la comunitat educativa i del seu entorn immediat
- ◆ Comentaris orientatius sobre algunes dificultats pràctiques.

Què és sobretot el PALIC?

- ◆ Un document responsabilitat de l'equip directiu (i depts. d'orientació, català...): continguts coherents amb PEC, PAT, PLC, PCC, PIE... (*Orientacions*, 12).
- ◆ Un instrument de planificació educativa (*Ordre 14.06.02, art. 6*): administració educativa + equip directiu → organització dels recursos segons objectius i necessitats.
- ◆ Un projecte construït i aplicat amb la implicació de tota la comunitat educativa: procés, participació, compromís, cohesió...

Un projecte fet i actualitzat entre tots

- ◆ Implicació tant dels nouvinguts com de la societat receptora.
- ◆ Els nostres orígens –els passats– són diferents...
- ◆ Però compartim les necessitats actuals i tenim unes expectatives i uns objectius compatibles, complementaris.
- ◆ Tenir un projecte comú és la base de la cohesió, de la intercomprensió, del sentit de pertinença a una mateixa comunitat, d'integració igualitària.

Una ocasió per articular objectius i expectatives

- ◆ Familiars i personals: el futur professional i social dels fills (amb o sense projecte d'immigració), la confiança recíproca, la solidaritat
- ◆ De la comunitat escolar: educació ciutadana i intercultural → projecte educatiu i lingüístic
- ◆ De la comunitat local immediata: convivència intercultural, superació de desigualtats i segregacions, actuació del teixit associatiu
- ◆ De tota la societat: marc institucional democràtic, política cultural i lingüística, ensenyament públic...

El procés

- ◆ Resolució de les necessitat immediates (PALIC) i preparació d'un PIE amb més participació i més temps
- ◆ Màxima participació de tota la comunitat escolar des de la identificació de necessitats fins a la valoració dels resultats
- ◆ Projecció social: sensibilització, implicació.

Una oportunitat de promoure la interculturalitat i cohesionar la comunitat educativa

- ◆ Estreta relació amb el Projecte d'Intervenció Educativa (més enllà de l'acolliment lingüístic!):
 - Implicació de totes les famílies i tots els alumnes →
 - Readaptació de tot el currículum, l'acció tutorial i l'agrupament d'alumnes →
 - Reestructuració de tota l'organització del centre i les mesures convivencials →
 - Impuls a la formació permanent (del professorat i del personal) →
 - Reforç de les relacions amb l'entorn sociocultural immediat. →

Dues dimensions educatives inseparables

- ◆ **Educació per a la convivència intercultural** –entorn de la cultura i la llengua pròpies.
- ◆ **Educació per a la ciutadania democràtica** –responsable amb l'entorn i solidària amb tot el món.
- ◆ En realitat, la primera no és més que una part de la segona. →

La formació lingüística, fonament de tot aprenentatge

- ◆ Identificació i relació amb la societat receptora: català (i castellà, sense conflictes). Sense el català no hi haurà integració, sinó inadaptació.
- ◆ La llengua és la clau de l'accés a tots els coneixements i totes les relacions: integració en l'entorn educatiu i social.
- ◆ Enfocament funcional, comunicatiu: facilitar l'ús i l'interès per la llengua
- ◆ Les dificultats d'aprenentatge no vénen de la diversitat, sinó de les actituds adverses de l'entorn familiar o social d'alguns estudiants

No sols les classes de llengua

- ◆ La llengua serà interessant si serveix per fer coses interessants junts.
- ◆ Ús vehicular del català en les altres matèries.
- ◆ Ús del català en la vida del centre i les activitats paraescolars.
- ◆ Ús del català en les relacions interpersonals de professors i alumnes.
- ◆ El centre com a primera experiència de convivència democràtica intercultural: llavor de superació de les contradiccions que es viuen a l'entorn.

De la comunicació al domini formal de la llengua

- ◆ Donar prioritat a la comunicació activa en viu: relacions personals carregades de valor.
- ◆ Aprenentatge cooperatiu, tallers que exercitin habilitats expressives, activitats lúdiques intensives en comunicació, creativitat verbal.
- ◆ La llengua com una eina de relació poderosa i adaptable (NO com a sistema de regles sacralitzat i ple de paranys).
- ◆ De la parla local col·loquial a l'estàndard general: construir un repertori de registres compatibles (cadascun té la seva utilitat).

Conclusions

- ◆ El PALIC sobretot és un projecte compartit, dins i fora del centre, ampliable, millorable i actualitzable.
- ◆ L'acolliment lingüístic i cultural dels alumnes d'incorporació recent reclama una educació intercultural i de ciutadania democràtica en què s'impliqui tota la comunitat educativa i tot el seu entorn social
- ◆ La bona relació intercultural i l'ús normal del català són la base d'un bon aprenentatge lingüístic –centrat en les activitats comunicatives més diverses.

Gràcies per la vostra atenció

De l'acolliment lingüístic a la convivència intercultural

- ◆ La integració és un procés d'adaptació recíproc, no unilateral: tots hem d'aprendre a conviure en la diversitat.
- ◆ La relació normal entre companys i l'ús normal del català en aquestes relacions són els objectius més importants (no els resultats acadèmics!). El principal fracàs escolar (i social) és la segregació o el rebuig del català. Companys-tutors.
- ◆ Les actituds adverses a les altres cultures o llengües solen procedir dels entorns familiars (i socials): s'han de resoldre a l'origen.

Activitats paraescolars

- ◆ Un àmbit excel·lent de convivència i aprenentatge lingüístic
- ◆ Tallers de teatre, premsa, ràdio, vídeo, cançó, exposicions, jocs, excursions...
- ◆ Intercanvis, agermanaments, projectes compartits amb altres centres (noves tecnologies)
- ◆ Implicació de la comunitat escolar: familiars, amics, etc.

Activitats amb les famílies

- ◆ AMPA: Sensibilització i implicació de famílies autòctones i migrants. Entrevistes, col·loquis, cursos. Partenariats d'acolliment?
- ◆ Participació en activitats, reunions i òrgans del centre: coeducació, avaluació conjunta, convivència intercultural.
- ◆ Ocasions informals de relació amistosa i reconeixement recíproc: festes, gastronomia, jocs, esports, visites o excursions...

Reorientació intercultural de totes les matèries

- ◆ Història: un passat inclusiu, un futur compartit. Refer la 'nostra' narrativa.
- ◆ Societat contemporània: causes i dimensions dels moviments demogràfics. Mundialització i convivència intercultural.
- ◆ Art i música de totes les civilitzacions.
- ◆ Aportació de cada cultura a la ciència.
- ◆ Adaptació de tots els materials a la diversitat ètnica, cultural, lingüística i religiosa.
- ◆ Per què no un curs d'iniciació a la diversitat cultural, construït entre tots?

Importància de l'acció tutorial i la distribució dels grups

- ◆ Activitats grupals en horari de tutoria:
 - Criteris de comportament
 - Formes de relació (companys-tutors)
 - Comentari de casos: educació intercultural i ciutadania democràtica
 - Discussió i resolució de conflictes
- ◆ Estructuració dels horaris i grups:
 - Disponibilitat del professorat
 - No trencar la pertinença al grup-classe més que el mínim indispensable

Adequació del centre a la diversitat

- ◆ Presència visible (representació) de la diversitat cultural en la imatge i la vida del centre
- ◆ Acomodació raonable de tots els serveis: menjador, normes de vestir i de comportament, festes...
- ◆ Capacitació per a la negociació i resolució de conflictes –discerniment d'allò que és irrenunciable (igualtat de gènere, dignitat i drets humans...).
- ◆ Exercici dels sistemes de prendre decisions en un context de pluralisme cultural.

Capacitació per a gestionar la diversitat cultural

- ◆ Iniciació del professorat i el personal de nova incorporació
- ◆ Acció tutorial, negociació i resolució de conflictes
- ◆ Seminaris de readaptació curricular o innovació metodològica
- ◆ Intercanvis d'experiències
- ◆ Etc.

Implicació de l'entorn social

- ◆ El centre, equipament de la comunitat.
- ◆ Concertació amb les entitats públiques i amb les associacions: de l'acolliment a la interculturalitat.
- ◆ Activitats culturals, de lleure, d'esport... Sensibilització, intercomprensió, solidaritat.
- ◆ Animació cultural entesa com a relació intercultural i implicació ciutadana
- ◆ Implicar mitjans de comunicació locals en la comprensió intercultural i la identificació amb la llengua i la cultura pròpies

Ensenyament i societat tenen el mateix objectiu

- ◆ Construir una societat
 - democràtica i pluralista, oberta al progrés i al món a partir de la seva pròpia identitat
 - en la qual tothom conegui les dues llengües oficials
 - i el català, com a llengua pròpia, arribi a ser la llengua comuna d'ús públic.
- ◆ Compromís amb el marc jurídic democràtic

Un nou model de convivència

- ◆ Interculturalitat: ni juxtaposició, ni dissolució
- ◆ Sostenibilitat: un marc on la cultura pròpia faci de matriu
- ◆ Ciutadania oberta: un 'nosaltres' que promogui la identificació creixent (pertinença múltiple)
- ◆ Acomodació raonable dels espais públics a la diversitat
- ◆ Integrar dos processos de reconeixement: el de la nostra nacionalitat minoritària i el de les cultures d'origen dels nous ciutadans

Un compromís recíproc (A)

Prosseguir l'adequació de la societat de les Balears a la diversitat:

- Unes condicions polítiques i socials justes per als nous ciutadans
- (Re)coneixement del castellà i d'idiomes rellevants
- Adaptació de serveis públics i privats a la multiculturalitat
- Adopció de programes de relació intercultural

Un compromís recíproc (B)

Compromís de tots els nous ciutadans amb el país d'acollida i amb el futur de la llengua i la cultura pròpies.

- Reconeixement de les institucions democràtiques i de la personalitat pròpia de les Balears
- Aproximació gradual a la cultura autòctona
- Aprenentatge raonable de la llengua catalana (llengua comuna d'ús públic)

Reclamar tots junts les condicions necessàries

- ◆ Capacitat financera: manca suport estatal
- ◆ Capacitat política: competències compartides en la política d'immigració
- ◆ Capacitat legislativa: sobirania en les funcions culturals bàsiques per al futur de la pròpia identitat (educació, p. ex.)
- ◆ Immigrants i autòctons tenim el mateix interès per ampliar l'autogovern

